Hallintovaliokunnalle
hav@eduskunta.fi

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi valtion henkilöstölle etätyöstä johtuvissa olosuhteissa sattuneiden tapaturmien korvaamisesta (HE 122/2022 vp.)

Otsikkoasiassa valtiovarainministeriö esittää kunnioittaen seuraavaa:

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion henkilöstölle etätyöstä johtuvissa olosuhteissa sattuneiden tapaturmien korvaamisesta. Ehdotettavan lain mukaan valtion virkamiehelle ja työntekijälle etätyössä työntekoon liittyvässä toiminnassa sattunut työtapaturma korvattaisiin kuten muukin työtapaturmaksi luettava vahinkotapahtuma. Korvattavuuteen säädettäisiin kuitenkin eräitä rajoituksia.

Valtion runsaasta 70 000 työntekijästä noin 60 prosenttia on sellaisissa tehtävissä, joista ainakin osan voi hoitaa etätyönä. Etätyö tulee myös jatkossa lisääntymään selvästi koronapandemiaa edeltävään aikaan verrattuna, vaikka onkin vähäisempää kuin pandemia-aikana suositetussa etätyössä. Virastojen arvion mukaan vuonna 2026 noin puolet virkamiesten työajasta tullaan tekemään etätyönä.

Etätyötä tehtäessä työtapaturmana korvataan vain työnteon yhteydessä sattuneet tapaturmat. Monet yksityisensektorin työnantajat ovat päätyneet vakuuttamaan työntekijänsä erillisellä etätyövakuutuksella. Valtiotyönantaja ei voi ottaa vastaavia vakuutuksia, joten hallitus esittää etätyötapaturmaturvan säätämistä esitettävällä lailla.

Laki on valmisteltu valtiovarainministeriön joulukuussa 2021 asettamassa työryhmässä. Työryhmätyöhön osallistuivat valtiovarainministeriön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö sekä Valtiokonttori. Hallituksen esitysluonnos oli lausuntokierroksella lausuntopalvelu.fi:ssä. Lausuntoja saatiin yhteensä 25 kappaletta. Lain jatkovalmistelu on tehty valtiovarainministeriössä yhdessä Valtiokonttorin asiantuntijoiden kanssa. Oikeusministeriön laintarkastus on tarkastanut esityksen.

Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion henkilöstön etätyössä sattuneen tapaturman korvaamisesta. Lakia sovellettaisiin vain valtion henkilöstöön eikä tarkoituksena ole laajentaa yleistä lakisääteistä työtapaturmia koskevaa turvaa. Työnteon yhteydessä sattunut tapaturma korvataan jo voimassa olevan työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisesti myös etätyössä. Ehdotuksessa tätä turvaa laajennettaisiin valtion etätyöpaikassa tai etätyöntekopaikan alueella työntekoon liittyvässä tavanomaisessa toiminnassa sattuneen etätyötapaturman ja rajoitetummin etätyöpaikan ulkopuolella sattuneen etätyötapaturman korvaamiseksi. Korvattavan etätyötapaturman tulee liittyä työntekoon tai työnteon vuoksi tehtävään siirtymiseen. Muussa toiminnassa, kuten kotitaloustyössä, lemmikkiä ulkoilutettaessa tai muissa harrastuksissa sattuneet tapaturmat eivät kuuluisi tämän turvan piiriin.

Valtion henkilöstön etätyötapaturman korvaamiskäytännöt esitetään rajattavaksi mahdollisimman lähelle yksityisen sektorin työnantajien vapaaehtoisten vakuutusten mukaisesti maksettavia korvauksia. Asian valmistelussa ei ole päätetty ottaa käyttöön euromääräistä korvauskattoa, kuten on useimmissa vapaaehtoisissa etätyötapaturman varalta otetuissa vakuutuksissa. Samaan lopputulokseen pyritään korvauksen ajallisella rajoittamisella. Etätyössä sattuneet tapaturmat eivät yleensä ole vakavia, joten ajallinenkaan rajoitus ei todennäköisesti heikennä tapaturman kohteeksi joutuneen henkilön taloudellista tilannetta.

Valtiokonttori ratkaisisi korvaushakemukset. Korvaukset olisivat työtapaturmakorvauksia rajoitetumpia. Muutoksenhaku vastaisi työtapaturma- ja ammattitautilain mukaista menettelyä.

Vaikutukset valtiontaloudelle

Valtiokonttorin maksamien tapaturmakorvausten määrä on erityisesti hallinnollisessa tehtävissä toimivien osalta laskenut merkittävästi valtionhallinnon laajan etätyösuosituksen aikana. Etätyössä sattuu vähemmän tapaturmia kuin lähityössä, ja etätyötapaturmissa aiheutuvat vammat ovat pääsääntöisesti lievempiä kuin lähityön tekemiseen liittyvät tapaturmavammat. Etätyötä tekevän on usein myös mahdollista toipua vammoistaan joko täysin ilman sairauslomaa tai joka tapauksessa palata etätyönä tehtävään työhönsä nopeammin kuin lähityötä tekevän. Mikäli etätyön tapaturmaturvaa parannettaisiin, aiheutuisi siitä kuitenkin valtiolle kustannuksia, joita ei syntyisi, mikäli etätyön tapaturmaturvaan ei tehtäisi lainkaan muutoksia. Oletuksena on, että mahdollisesti tehtävillä muutoksilla ei olisi merkittävää vaikutusta valtionhallinnossa tehtävän etätyön määrään.

Tapaturmaturvan laajentamisesta aiheutuvan korvausmenon voidaan arvioida kokonaisuudessaan jäävän vuosittain alle 100 000 euron. Yksittäisen vahinkotapauksen korvausmäärä riippuu kuitenkin vamman laadusta, mistä syystä korvausmäärissä voi vuositasolla ilmetä suurtakin vaihtelua. Korvausmenoarvio perustuu Valtiokonttorille viimeisen kolmen vuoden aikana ilmoitettujen vahinkojen läpikäyntiin. Tämän tarkastelun perusteella työtapaturmaturvan laajennus ruokailu- ja virkistystaukoihin lisäisi korvausmenoa noin 50 000 eurolla vuodessa. Laskelmassa on huomioitu ansionmenetyskorvaus työkyvyttömyysajalta (n. 23 000) sekä sairaanhoitokulut (n. 17 000) ja pysyvän haitan perusteella maksettava haittarahakorvaus (n. 8 000). Valtaosa maksetusta ansionmenetyskorvauksesta olisi maksettu työnantajavirastolle. Korvausmenon kasvun lisäksi esityksestä on arvioitu aiheutuvan Valtiokonttorille tietojärjestelmämuutoksista johtuva 100 000 euron lisämeno. Lisähenkilöstöä ei esityksen vuoksi ole tarpeen palkata. Vastaavasti kustannussäästöjä on syntynyt siitä, että lisääntyneen etätyön vuoksi vuonna 2021 Valtiokonttorille tehtyjen tapaturmailmoitusten määrä oli yli 20 % pienempi kuin vuonna 2019. Vuosina 2020 ja 2021 sattuneiden tapaturmien osalta on myös huomionarvoista, että työntekijälle ei ole kirjoitettu läheskään aina sairauslomaa, vaan hän on pystynyt vammastaan huolimatta jatkamaan työntekoaan etätyössä. Lähityössä työkyvyttömyysajalta maksettavia ansionmenetyskorvauksia olisi muutoin ollut selvästi enemmän.

Vaikutukset viranomaisille

Vuonna 2019 Valtiokonttorille ilmoitettiin yhteensä 18 etätyössä sattunutta tapaturmaa. Vahingoista 5 (27 %) oli sattunut korvattavassa olosuhteessa. Vuonna 2020 etätyötapaturmien määrä nousi 58 vahinkoon. Korvattavassa olosuhteessa sattuneeksi näistä katsottiin 13 (22 %). Vuonna 2021 vastaavat määrät olivat 94 ja 23 (24 %). Valtaosa olosuhteeseen perustuneista hylkäyksistä liittyi virkistys- ja ruokailutauolla sattuneisiin tapaturmiin. Hylättyjen vahinkojen joukossa oli myös muutama vahinko, joissa hylkääminen tehtiin lääketieteellisin perustein.

Etätyötä on koronapandemian vuoksi tehty vuoden 2020 maaliskuusta lähtien aiempaan verrattuna huomattavasti enemmän. Yllä vuositasolla esitetyistä lukumääristä voidaan päätellä, että valtion etätyötapaturmalainsäädännön voimaantulon vaikutus työnantajavirastojen työtaakkaan tulee jäämään vähäiseksi. Vastaavasti etätyötapaturmana käsiteltävä korvausasia ei kuormita viranomaisia työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisena korvausasiana.

Vaikutukset etätyössä työskentelevälle valtion henkilöstölle

Esitys parantaa etätyössä olevan valtion henkilöstön vakuutusturvaa tapaturman varalta. Tämä laki mahdollistaa myös valtion henkilöstön etätyössä sattuneen tapaturman korvaamisen. Tämän vuoksi ero siihen yksityisen sektorin henkilöstöön, jolle työnantaja on ottanut erillisen vakuutusturvan, pienenee.

Erityisesti on huomattava, että tällä lailla ei muuteta työaikaa eikä valtion henkilöstön matkustamista koskevia lakeja, virka- ja työehtosopimuksia tai muitakaan niitä koskevia määräyksiä, ohjeita tai suosituksia.

Tässä laissa ei ole tarkoitus pyrkiä kasuistiseen, kaiken kattavaan sääntelyyn. Olennaista on se, että henkilö saisi tapaturmasuojaa myös etätyössä ollessaan. Valtiokonttorin ratkaisut ja oikeuskäytäntö aikanaan luovat rajat tämän lain mukaisesti korvattavan ja ei-korvattavan vahinkotapahtuman välille.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.